

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

EUROPOS TARYBA

CPT/Inf/C (2002) 1
Lietuviškai / Lithuanian / Lituaien

Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (CPT)

Europos konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą

Konvencijos ir jos aiškinimo tekstas

Europos sutarčių serija - Nr. 126.

Tekstas pakeistas remiantis 2002 m. kovo 1 d. įsigaliojusių Protokolų Nr. 1 (ETS No. 151) ir Nr. 2 (ETS No. 152) nuostatomis.

TURINYS

Puslapis

Europos konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą	4
Aiškinamasis raportas.....	15

EUROPOS KONVENCIJA PRIEŠ KANKINIMĄ IR KITOKĮ ŽIAURŲ, NEŽMONIŠKĄ AR ŽEMINANTĮ ELGESĮ IR BAUDIMĄ

Valstybės, Europos Tarybos narės, šios Konvencijos signatarės,

atsižvelgdamos į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas;

primindamos, kad pagal minėtos Konvencijos 3 straipsnį niekam negali būti taikomas kankinimas arba kitoks žiaurus, nežmoniškas ar žeminantis elgesys ir baudimas;

pažymėdamos, kad Konvencijos numatytas mechanizmas yra taikomas ir asmenims, kurie save laiko nukentėjusiais dėl 3 straipsnyje numatytų pažeidimų;

įsitikinusias, kad asmenų, iš kurių atimta laisvė, apsauga nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo gali būti sutvirtinta neteisėnėmis preventyvaus pobūdžio priemonėmis, grindžiamomis inspektavimu,

susitarė:

I SKYRIUS

1 straipsnis

Turi būti įsteigtas Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminančių elgesį ir baudimą (toliau vadinamas Komitetu). Komitetas turi inspektavimo pagrindais ištirti asmenų, iš kurių atimta laisvė, priežiūrą, siekdamas, jei reikia, sustiprinti tokių asmenų apsaugą nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo.

2 straipsnis

Kiekviena valstybė dalyvė turi leisti inspektuoti pagal šią Konvenciją jos jurisdikcijoje esančias asmenų, iš kurių valstybės vardu atimta laisvė, laikymo vietas.

3 straipsnis

Komitetas ir kompetentingos suinteresuotos valstybės dalyvės institucijos turi bendradarbiauti tarpusavyje, vykdydamos šią Konvenciją.

II SKYRIUS

4 straipsnis

- 1 Komitetas susideda iš tiek narių, kiek yra valstybių dalyvių.
  - 2 Komiteto nariai turi būti parinkti iš asmenų, išsiskiriančių aukštomis moralinėmis savybėmis, kompetentingų žmogaus teisių srityje arba turinčių profesinę patirtį tose srityse, kurias reguliuoja ši Konvencija.
  - 3 Komiteto nariais negali būti du tos pačios valstybės piliečiai.
  - 4 Komiteto nariai veiks komitete savo vardu, bus nepriklausomi ir nešališki, bus tinkami efektyviai dirbti Komitete.
-

5 straipsnis

- 1 Komiteto nariai renkami Europos Tarybos Ministrų komiteto absoliučia balsų dauguma iš Europos Tarybos Konsultacinės asamblėjos biuro teikiamų asmenų sąrašo; kiekvienos valstybės dalyvės Konsultacinės asamblėjos nacionalinė delegacija kelia tris kandidatus, iš kurių mažiausiai du turi būti jos piliečiai.

Valstybių, nesančių Europos Tarybos narėmis, Komiteto nariai renkami Konsultacinės Asamblėjos siūlymu iš tos valstybės parlamento trijų teikiamų asmenų sąrašo, iš kurių mažiausiai du turi būti jos piliečiai. Ministrų Komitetas renka narius po konsultacijų su suinteresuota šalimi.

- 2 Tokia pačia tvarka bus užimamos nenumatytos vakansijos.
  - 3 Komiteto nariai renkami ketveriems metams. Jie gali būti perrenkami antrą kartą. Trijų pirmuosiuose rinkimuose išrinktų narių kadencija baigiasi po dvejų metų. Narius, kurių kadencija turi baigtis po pirmųjų dvejų metų, renka Europos Tarybos Generalinis sekretorius traukiant burtus, tuojau pat po pirmųjų rinkimų.
  - 4 Siekiant kiek galima užtikrinti, kad pusė Komiteto narių sudėties būtų atnaujinama kas dveji metai, Ministrų Komitetas, prieš pradėdamas kitus rinkimus, gali nuspręsti, kad vieno ar kelių renkamų pareigoms narių kadencija (kadencijos) nėra ketveri metai, tačiau ne daugiau kaip šešeri metai ir ne mažiau kaip dveji metai.
  - 5 Tuo atveju, kai perrenkama daugiau nei vienai kadencijai ir Ministrų Komitetas vadovaujasi aukščiau nurodytu punktu, pareigų kadencijas paskirsto Generalinis sekretorius, traukdamas burtus, tuojau po rinkimų.
-

---

6 straipsnis

- 1 Komitetas turi rinktis uždaramame posėdyje. Kvorumą sudaro jo narių dauguma. Komiteto sprendimai turi būti priimami dalyvaujančių narių balsų dauguma pagal 10 straipsnio 2 punkto nuostatas.
- 2 Komitetas turi nustatyti savo darbo procedūrinės taisykles.
- 3 Europos Tarybos Generalinis sekretorius turi teikti paramą Komiteto sekretariatui.

III SKYRIUS

7 straipsnis

- 1 Komitetas organizuoja 2 straipsnyje numatytų vietų inspektavimą. Atsižvelgdamas į aplinkybes, be periodiškų, Komitetas gali organizuoti kitokias inspekcijas, jeigu mano, kad jų reikia.
- 2 Paprastai turi inspektuoti mažiausiai du Komiteto nariai. Komitetas, jei, jo nuomone, reikia, gali pasitelkti ekspertų ir vertėjų pagalbą.

8 straipsnis

- 1 Komitetas turi pranešti suinteresuotos valstybės dalyvės vyriausybei apie savo ketinimą inspektuoti. Po šio pranešimo jis gali inspektuoti kiekvieną 2 straipsnyje nurodytą vietą.
  - 2 Kad Komitetas galėtų įgyvendinti savo uždavinius, valstybė dalyvė turi sudaryti šias sąlygas:
    - a leisti laisvai atvykti į jos teritoriją ir suteikti teisę be apribojimų judėti joje;
    - b duoti visapusišką informaciją apie asmenų, iš kurių atimta laisvė, laikymo vietas;
    - c leisti laisvai patekti į kiekvieną vietą, kurioje laikomi asmenys, iš kurių atimta laisvė, taip pat suteikti teisę be apribojimų judėti po šias vietas;
    - d valstybei dalyvei duoti kitokią informaciją, be tos, kurią ji turi, jei jos reikia Komiteto uždaviniams įgyvendinti. Ieškodamas tokios informacijos, Komitetas privalo gerbti šiai sričiai taikomas valstybės vidaus teisės normas ir profesinės etikos taisykles.
-

- 3 Komitetas gali savarankiškai apklausti asmenis, iš kurių atimta laisvė.
- 4 Komitetas gali laisvai bendrauti su kiekvienu asmeniu, iš kurio gali tikėtis reikiamos informacijos.
- 5 Komitetas prirėkęs gali nedelsdamas pareikšti pastabas suinteresuotos valstybės dalyvės kompetentingiems pareigūnams.

9 straipsnis

- 1 Susidarius ypatingoms aplinkybėms, suinteresuotos valstybės kompetentingi valdžios organai gali teikti pareiškimus, kuriuose būtų prieštaraujama dėl Komiteto inspektavimo tam tikru Komiteto numatytu laiku arba tam tikroje vietoje. Tokie pareiškimai tegali būti pareikšti tik krašto apsaugos, visuomenės saugumo, didelių neramumų vietose, kur laikomi asmenys, iš kurių atimta laisvė, dėl tokio asmens sveikatos būklės arba dėl neatidėliotinų tardymo veiksmų, kai padarytas sunkus nusikaltimas.
- 2 Kai yra tokių pareiškimų, Komitetas ir valstybė dalyvė turi tučtuojau pradėti konsultacijas, siekdami išsiaiškinti situaciją, ir stengtis susitarti dėl parengiamojo darbo, kad Komitetas galėtų kuo operatyviau atlikti savo darbą. Kaip vienas iš parengiamojo darbo būdų gali būti ir Komiteto inspektavimui numatyto asmens perkėlimas į kitą vietą. Prieš pradėdant inspektavimą, valstybė dalyvė turi teikti Komitetui informaciją apie kiekvieną jį dominantį asmenį.

10 straipsnis

- 1 Po kiekvieno inspektavimo Komitetas turi pateikti ataskaitą apie jo metu išaiškintus faktus, atsižvelgdamas į pastabas, kurias galėjo pareikšti suinteresuota valstybė dalyvė. Jai turi būti nusiųsta Komiteto ataskaita, o joje turi būti, jo manymu, reikalingos rekomendacijos. Komitetas gali pasitarti su valstybe dalyve, pateikdamas siūlymų, jei reikia, dėl asmenų, iš kurių atimta laisvė, apsaugos gerinimo.
  - 2 Jei valstybė dalyvė nepritaria bendradarbiavimui arba, Komiteto rekomenduojama, atsisako gerinti situaciją, Komitetas gali po to, kai valstybei dalyvei buvo sudaryta galimybė susipažinti su jo nuomone, savo narių dviejų trečdalių balsų dauguma padaryti viešą pareiškimą šiuo klausimu.
-

11 straipsnis

- 1 Komiteto surinkta informacija, susijusi su inspektavimu, jo ataskaita ir konsultacijomis su suinteresuota valstybe dalyve, yra konfidenciali.
- 2 Komitetas turi skelbti savo ataskaitą ir visus suinteresuotos valstybės dalyvės komentarus, jeigu ji to prašo.
- 3 Jokia asmeninio pobūdžio informacija negali būti skelbiama, jeigu tam nepritaria suinteresuotas asmuo.

12 straipsnis

Komitetas, laikydamasis 11 straipsnio slaptumo taisyklių, kiekvienais metais turi pateikti Ministrų Komitetui apie savo veiklą bendrą ataskaitą, kuri turi būti perduota Konsultacinei Asamblėjai ir valstybėms Konvencijos dalyvėms, nesančioms Europos Tarybos narėmis, ir viešai paskelbta.

13 straipsnis

Komiteto nariai, ekspertai ir kiti teikiantys pagalbą Komitetui asmenys, kurie turi įgaliojimus, ir pasibaigus mandato galiojimo laikui privalo laikytis faktų ir informacijos, sužinotos vykdant savo funkcijas, slaptumo.

14 straipsnis

- 1 Asmenys, teikiantys pagalbą Komitetui, turi būti išvardijami pranešime, nurodytame 8 straipsnio 1 punkte.
  - 2 Ekspertai turi dirbti pagal Komiteto instrukcijas ir paklusti jo nurodymams. Jie turi turėti reikiamų žinių ir patirtį Konvencijos reguliuojamose srityse bei laikytis joje numatyto nepriklausomumo, nešališkumo ir būti tam tinkami, kaip ir Komiteto nariai.
  - 3 Atskirais atvejais viena valstybė dalyvė gali pareikšti, kad neturi būti leista dalyvauti konkrečiam ekspertui arba Komitetui pagalbą teikiančiam kokiam nors kitam konkrečiam asmeniui jos jurisdikcijoje esančios vietos inspekcijoje.
-

IV SKYRIUS**15 straipsnis**

Kiekviena valstybė dalyvė turi nurodyti Komitetui kompetentingos institucijos pavadinimą ir adresą, kad galėtų gauti savo vyriausybei adresuotus pareiškimus, taip pat kiekvieno ryšių tarnybos pareigūno, kurį toji valstybė dalyvė buvo paskyrusi.

16 straipsnis

Komitetas, jo nariai ir ekspertai, nurodyti 7 straipsnio 2 punkte, turi visas privilegijas ir imunitetus, nustatytus šios Konvencijos priede.

17 straipsnis

- 1 Šiai Konvencijai negali būti teikiama pirmenybė, palyginti su valstybių vidaus įstatymų ar tarptautinių sutarčių nuostatomis, įtvirtinančiomis didesnę asmenų, iš kurių atimta laisvė, apsaugą.
  - 2 Ši Konvencija niekaip negali apriboti ar sumažinti Europos žmogaus teisių konvencijos institucijų kompetencijos arba valstybių dalyvių įsipareigojimų pagal šią Konvenciją.
  - 3 Komitetas neturi inspektuoti tų vietų, kurias, remdamiesi 1949 metų rugpjūčio 12 dienos Ženevos konvencija ir jos 1977 metų birželio 8 dienos papildomu Protokolu, veiksmingai ir nuolat inspektuoja proteguojančių valstybių ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus Komiteto atstovai ir delegatai.
-

V SKYRIUS

18 straipsnis

- 1 Ši Konvencija atvira pasirašyti visoms valstybėms, Europos Tarybos narėms. Ji turi būti ratifikuota, priimta arba patvirtinta. Ratifikaciniai raštai, priėmimo ar patvirtinimo dokumentai deponuojami Europos Tarybos Generaliniam sekretoriui.
- 2 Europos Tarybos Ministrų Komitetas gali pakviesti valstybes, nesančias Europos Tarybos narėmis, prisijungti prie Konvencijos.

19 straipsnis

- 1 Ši Konvencija įsigalios pirmąją mėnesio dieną po trijų mėnesių nuo tos dienos, kai septynios valstybės, Europos Tarybos narės, pareikš sutinkančios pagal 18 straipsnį priimti ją arba prisijungti prie jos.
- 2 Valstybėms, kurios pareikš sutinkančios prisijungti vėliau, ši Konvencija įsigalioja pirmąją mėnesio dieną po trijų mėnesių nuo tos dienos, kai bus deponuoti ratifikaciniai raštai, patvirtinimo ar priėmimo dokumentai.

20 straipsnis

- 1 Deponuodamos ratifikacinius raštus, patvirtinimo ar priėmimo dokumentus, visos valstybės gali nurodyti teritoriją arba teritorijas, kuriose bus taikoma ši Konvencija.
  - 2 Kiekviena valstybė gali kada nors vėliau raštiškai pranešti Europos Tarybos Generaliniam sekretoriui apie šios Konvencijos taikymą kurioje nors kitoje pranešime nurodytoje teritorijoje. Šioje teritorijoje Konvencija įsigalioja po trijų mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis sekretorius gauna pranešimą.
  - 3 Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.
-

21 straipsnis

Šios Konvencijos nuostatos taikomos be išlygų.

22 straipsnis

- 1 Visos Valstybės kada tik nori gali denonsuoti šią Konvenciją, pranešdamos apie tai Europos Tarybos Generaliniam sekretoriui.
- 2 Toks denonsavimas įsigalioja pirmąją mėnesio dieną praėjus 12 mėnesių nuo tos dienos, kai Generalinis sekretorius gauna pranešimą.

23 straipsnis

Europos Tarybos Generalinis sekretorius turi pranešti valstybėms, Europos Tarybos narėms, ir valstybėms, nesančioms Europos Tarybos narėmis, apie:

- a kiekvieną pasirašymą;
- b kiekvieną ratifikacinio rašto, priėmimo, patvirtinimo ar priėmimo dokumento deponavimą;
- c kiekvieną šios Konvencijos įsigaliojimo pagal 19 ir 20 straipsnius datą;
- d kiekvieną kitą aktą, pareiškimą ar pranešimą, susijusius su šia Konvencija, išskyrus priemones, kurios vykdomos pagal 8 ir 10 straipsnius.

Tai patvirtindami, žemiau pasirašiusieji, savo vyriausybių atitinkamai įgalioti, pasirašė šią Konvenciją.

Sudaryta 1987 metų lapkričio 26 dieną Strasbūre anglų ir prancūzų kalbomis. Abu tekstai yra vienodai autentiški ir sudaro vieną egzempliorių, kuris turi būti saugomas Europos Tarybos archyvuose. Generalinis sekretorius turi pasiūsti kiekvienai signatarai patvirtintus nuorašus.

Priedas

PRIVILEGIJOS IR IMUNITETAJ (16 STRAIPSNIS)

- 1 Pagal šį priedą nuorodos, taikomos Komiteto nariams, turi būti taikomos ir ekspertams, minėtiems 7 straipsnio 2 punkte.
- 2 Komiteto nariams, vykdantiems savo pareigas, ir kelionių, skirtų šioms pareigoms vykdyti, metu turi būti teikiamos šios privilegijos ir imunitetai:
  - a jų neleidžiama areštuoti ar suimti bei konfiskuoti jų bagažą, taip pat neleidžiama imtis prieš juos kokių nors juridinių priemonių dėl pasakytų ar parašytų kalbų ir kitokių jų veiksmų, vykdam tarybines funkcijas; jie turi imunitetą nuo bet kokio teisinio proceso;
  - b neleidžiama taikyti kokių nors apribojimų jų judėjimo laisvei išvažiuojant iš šalies ir grįžtant į šalį, kurioje jie gyvena, ir įvažiuojant bei išvažiuojant iš šalies, kurioje jis vykdo savo pareigas, taip pat taikyti svetimšalių registracijos šalyje, kurioje jie inspektuoja arba kurią jie pervažiuoja, vykdydami savo funkcijas.
- 3 Per keliones, skirtas jų funkcijoms vykdyti, Komiteto nariams muitinių ir pasienio kontrolės zonose turi būti suteikta:
  - a jų pačių vyriausybės tos pačios sąlygos, kaip ir aukštiems pareigūnams, keliaujantiems į užsienį trumpalaikių oficialių vizitų metu;
  - b kitų valstybių dalyvių vyriausybių - tos pačios sąlygos, kaip ir užsienio vyriausybių atstovams trumpalaikių oficialių vizitų metu.
- 4 Komiteto dokumentai ir tarnybiniai dokumentai tiek, kiek jie susiję su Komiteto veikla, yra neliečiami.

Negali būti sulaukoma arba cenzūruojama Komiteto oficialioji korespondencija ir kitos ryšių priemonės.

- 5 Siekiant garantuoti Komiteto narių visišką žodžio laisvę ir visišką nepriklausomumą, kai jie atlieka savo pareigas, imunitetas nuo teisinio proceso dėl jų pasakytų ar parašytų kalbų ir kitokių jų veiksmų, padarytų einant jiems savo pareigas, bus toliau taikomas nepaisant to, kad šie asmenys tokių pareigų nebevykdo.

  - 6 Privilegijos ir imunitetai taikomi Komiteto nariams ne dėl jų pačių asmeninės gerovės, bet jų funkcijų vykdymo nepriklausomumui garantuoti. Komitetas gali savo iniciatyva atsisakyti savo narių imuniteto; tai yra ne tik jo teisė, bet ir pareiga atsisakyti imuniteto kiekvienu atveju, kai, jo nuomone, imunitetas trukdys vykdyti teisingumą ir kai jo galima atsisakyti nedarant žalos tam tikslui, dėl kurio jis buvo suteiktas.
-

AIŠKINAMASIS RAPORTAS

I. Įžanga

1. 1983 metų rugsėjo 28 dieną Europos Tarybos Konsultacinė asamblėja priėmė Rekomendaciją Nr. 971 (1983) dėl asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugos nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo. Šiame tekste Asamblėja konkrečiai rekomendavo, kad Ministrų komitetas priimtų Europos konvencijos dėl asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugos nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ir žeminančio elgesio arba baudimo projektą, kuris buvo pridėtas prie rekomendacijos.

2. 1981 metų sausio mėnesį Asamblėja priėmė Rekomendaciją Nr. 909 (1981) dėl Tarptautinės konvencijos prieš kankinimą, kurioje buvo remiamasi Jungtinių Tautų pradėtu darbu ir rekomenduojama, kad Ministrų komitetas pakviestų narėmis esančių Valstybių Vyriausybės paspartinti Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisijos rengiamą Konvencijos prieš kankinimą projekto priėmimą ir įgyvendinimą. Ji taip pat pakvietė toje komisijoje atstovaujamas valstybių Vyriausybės, kai tik Jungtinių Tautų Ekonominė ir socialinei tarybai bus pateiktas Konvencijos projektas, dėti visas pastangas, kad būtų išsamiai apsvarstytas Konvencijos pasirenkamojo protokolo projektas (pateiktas Kosta Rikos).

3. 1981 metų kovo mėnesį Asamblėjoje buvo pateikti du pasiūlymai dėl rezoliucijų prieš kankinimą valstybėse Europos Tarybos narėse: vieną pateikė p. Lidbom (dok. 4718 rev.), o kitą p. Jäger (dok. 4730). Šie pasiūlymai buvo perduoti Teisinių reikalų komitetui, kuris nusprendė juos kartu išstudijuoti.

4. Po šių svarstymų Teisinių reikalų komitetas parengė raportą (dok. 5099); jis Komiteto vardu buvo sudarytas p. Berrier ir priimtas 1983 metų birželio 30 dieną. Šiame raporte buvo pateiktas Europos konvencijos projektas, kurį pranešėjo prašymu parengė Tarptautinė juristų komisija ir Šveicarijos komitetas prieš kankinimą.

1983 metų rugsėjo mėnesį p. Dejardin pateikė Politinių reikalų komiteto išvadą dėl raporto (dok. 5123).

---

5. Šiame kontekste turi būti pažymėta, kad Jungtinėms Tautoms vadovaujant buvo atliekamas panašus darbas, ir kad Rekomendacijoje Nr. 909 minimos Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką arba žeminantį elgesį arba baudimą tekstas Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos buvo priimtas 1984 gruodžio 10 dieną ir vėliau pateiktas pasirašymui. Kalbant apie Kosta Rikos pateiktą pasirenkamo protokolo projektą, juo buvo siekiama sukurti panašaus pobūdžio prevencinį mechanizmą, panašų numatomą Konvencijos projekte (papildytame Asamblėjos Rekomendacija Nr. 971).

6. Kai Rekomendaciją Nr. 971 buvo priimta, Ministrų komitetas 1984 metų sausio mėnesį įvykusiame 366-ajame ministrų pavaduotojų susitikime Žmogaus teisių koordinaciniam komitetui (CDCH) pateikė šias nuorodas:

“Apsvarstyti Asamblėjos rekomendaciją Nr. 971 ir po konsultacijų su Europos nusikalstamumo problemų komitetu (CDPC) Ministrų komitetui pateikti Konvencijos projekto tekstą arba kitą teisinį dokumentą dėl asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugos nuo žiaurais, nežmoniškais arba žeminančiais elgesiais ir baudimais.”

7. Ekspertų komitetui dėl Europos žmogaus teisių konvencijoje numatyto teisių išplėtimo (DH-EX), kuris yra atskaitingas CDDH, buvo pavesta (15-tame susitikime 1984 metų kovo mėnesį) atlikti šį darbą vadovaujant CDDH.

8. Savo 19 - 25 susitikimuose DH-EX svarstė Konvencijos projektą, pateikiamą kaip Rekomendacijos 971 priedą. Jis *inter alia* atsižvelgė į tai, kad:

- Ministrų konferencija dėl žmogaus teisių (Viena, 1985 metų kovo 19-20d.d.) savo rezoliucijoje Nr. 2 “ragina Ministrų Komitetą kaip įmanoma greičiau baigti ruošti teisinio dokumento prieš kankinimą projektą ir jį priimti”;
  - Baigiamajame Ministrų Komiteto 76-osios sesijos (1985 metų balandžio 25 diena) pareiškime buvo teigiama, kad ministrai “remia Konferencijoje priimtą kreipimąsi”;
  - Asamblėjoje Ministrų Komiteto pirmininkui buvo pateikti trys klausimai dėl Konvencijos projekto: vieną 1985 metų sausio mėnesį pateikė p. Berrier, kitus 1985 metų rugsėjo mėnesį - p. Arbeloa;
  - Ministrų komiteto 77-osios sesijos (1985 metų lapkričio 20 diena) baigiamajame pareiškime dar kartą buvo akcentuotas suinteresuotumas kuo greičiau baigti ruošti Konvencijos projektą.
-

---

9. Dirbdamas DH-EX turėjo progos konsultuotis su Europos Komisija ir Žmogaus teisių teismu. Jis taip pat surengė svarstymą, kuriame dalyvavo Tarptautinės juristų komisijos, Šveicarijos komiteto prieš kankinimą ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto atstovai. Kiti svarstymai vyko dalyvaujant dviems psichiatrijos ekspertams. Prieš perduodamas 1986 metų birželio mėnesį CDDH preliminarų Konvencijos projektą, DH-EX atsižvelgė į Europos teisinio bendradarbiavimo komiteto (CDCJ) ir Europos nusikalstamumo problemų komiteto (CDPC) išvadas; taip CH-EX patarė CDDH.

10. Be CDCJ ir CDPC CDDH taip pat konsultavosi su Europos Komisija ir Žmogaus teisių teismu. Europos Konvencijos prieš kankinimą ir nežmonišką arba žeminantį elgesį arba baudimą projekto tekstas buvo baigtas rengti 1986 metų lapkričio mėnesį CDCH 21-ajame susitikime ir po to perduotas Ministrų Komitetui.

11. Po konsultacijų su Asamblėja (žr. 1987 metų kovo 27 dienos išvadą Nr. 133) Ministrų Komitetas 1987 metų birželio 26 dieną priėmė Konvencijos tekstą. Jiš buvo pateiktas pasirašyti valstybėms Europos Tarybos narėms 1987 metų lapkričio 26 dieną.*

---

* Pastaba [*CPT sekretoriato, 2002 m.*]:
1993 m. lapkričio 4 d. buvo pateikti pasirašyti du Konvenciją keičiantys protokolai.
Protokolu Nr. 1 "išplečiama" Konvencijos veikimo sritis nurodant, kad Europos Tarybos Ministrų Komitetas gali pakviesti prie Konvencijos prisijungti bet kurią valstybę, nesančią Organizacijos nare. Protokolu Nr. 2 įvedami techninio pobūdžio pakeitimai. Įvestos nuostatos, kad CPT nariai turi būti išskirti į dvi grupes dėl rinkimų siekiant, kad pusė Komiteto narių būtų atnaujinama kas dveji metai. Be to, Protokole įvesta nuostata, kad CPT nariai gali būti perrenkami du kartus vietoje šiuo metu numatyto vieno karto.
Šie Protokolai įsigaliojo 2002 m. kovo 1 d.

II. Priežastys naujai Konvencijai parengti

12. Kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką arba žeminantį elgesį ir baudimą draudžia nacionaliniai įstatymai ir keletas tarptautinių dokumentų. Tačiau patirtis rodo, kad reikia išsamesnių ir efektyvesnių tarptautinių priemonių, kurios sustiprintų asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugą.

13. Europos Tarybos priežiūros sistema, įtvirtinta 1950 metų lapkričio 4 dieną priimtos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, yra pasiekusi svarbių rezultatų. Manoma, jog šią asmenų arba Valstybių skundais dėl žmogaus teisių pažeidimų pagrįstą sistemą galėtų sėkmingai papildyti neteisminis prevencinio pobūdžio mechanizmas, kurio užduotis būtų tirti, kaip elgiamasi su asmenimis, kuriems atimta laisvė ir, jei reikia, sustiprinti tokių asmenų apsaugą nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo.

14. Dėl šių priežasčių ši Konvencija įsteigia Komitetą, kuris gali inspektuoti bet kurią Valstybių narių jurisdikcijoje esančią asmenų, kuriems Valstybės vardu yra atimta laisvė, laikymo vietą.

III. Pagrindiniai naujosios sistemos bruožai

15. Kai nurodyta 13 ir 14 dalyse, Komiteto pareiga yra atlikti patikrinimus ir, jei reikia, teikti pasiūlymus, kaip pagerinti asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugą nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimą.

16. Komiteto nariai veiks savo vardu ir bus parenkami iš asmenų, pasižyminčių aukštomis moralinėmis savybėmis, kompetentingų žmogaus teisių srityje arba turinčių profesinę patirtį tose srityse, kurias reguliuoja ši Konvencija. Jei, Komiteto nuomone, yra būtina, jis gali pasitelkti tinkamą kvalifikaciją turinčių ekspertų pagalbą.

17. Komitetas nevykdo jokių teisminių funkcijų; jis nesprendžia, ar buvo pažeisti svarbūs tarptautiniai dokumentai. Todėl Komitetas taip pat turi nereikšti savo nuomonės dėl šių dokumentų aiškinimo nei *in abstracto* nei konkrečių faktų atžvilgiu.

18. Sprendžiamas, ar reikia pateikti rekomendacijas, Komitetas turės įvertinti inspektuojant nustatytus faktus. Kadangi į Komiteto kompetenciją neįeina pagal bendrąją teisminę procedūrą vykdoma liudytojų apklausa, tuo atveju, jei faktai nebus akivaizdūs ir bus būtinas papildomas tyrimas, Komitetas neturės pakankamo pagrindo rekomendacijoms pateikti.

19. Vėliau Komitetas gali organizuoti pakartotinus jau inspektuotų laisvės atėmimo vietų patikrinimus.

20. Komitetas ir atitinkama Valstybė, taikydami šią Konvenciją, privalo bendradarbiauti. Komiteto tikslas – ne pasmerkti Valstybes, o bendradarbiaujant ir konsultuojant, siekti apsaugoti asmenis, kuriems atimta laisvė.

IV. Pastabos dėl Konvencijos nuostatų

Preambulė

21. Preambulėje išdėstomos priežastys, dėl kurių Valstybės, Europos Tarybos narės, priėmė šią Konvenciją, bei nurodomi Konvencijos tikslai (žr. I ir III skyrius).

22. Komitetas, nagrinėdamas kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą galinčias sąlygoti situacijas, vadovaujasi Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsniu (taip pat žr. 26 ir 27 dalis).

1 straipsnis

23. Šiuo straipsniu įtvirtinamas organas atliksiantis vizitavimus, ir nurodomi vizitavimo tikslai. Šiame straipsnyje įtvirtinamos pagrindinės Europos Komiteto prieš kankinimą ir nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą funkcijos.

24. Šioje Konvencijoje vartojama sąvoka “laisvės atėmimas” turi būti suprantama, atsižvelgiant į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 5 straipsnio sąvoką, išaiškintą Europos žmogaus teisių Teismo ir Komisijos praktikoje. Visgi 5 straipsnyje esantis skirtumas tarp “teisėto” ir “neteisėto” laisvės atėmimo, nėra esminis kiek tai liečia Komiteto kompetenciją.

25. Kaip jau buvo minėta 17 dalyje, Komitetas nevykdo jokių teisminių funkcijų: jo nariai neprivalo būti teisininkais, jo rekomendacijos nėra privalomos konkrečiai Valstybei ir Komitetas nereiškia savo nuomonės dėl teisinių nuostatų aiškinimo. Komiteto užduotys yra išskirtinai prevencinio pobūdžio. Komitetas organizuoja vizitavimus ir, jei būtina, vizitavimo metu išsiaiškintų faktų pagrindu formuoja rekomendaciją siekiant stiprinti asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugą nuo kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo.

26. Kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo uždraudimas yra visuotinė tarptautinė norma, kuri, nežiūrint skirtingų formuluočių, sutinkama įvairiausiuose tarptautiniuose dokumentuose, tokiuose kaip Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis.

27. Komitetas vadovaujasi Europos žmogaus teisių Teismo ir Komisijos praktika, susijusia su peticijomis dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnio pažeidimų. Komiteto veikla nukreipta į prevenciją, o ne teisinių reikalavimų dabartinėms aplinkybėms taikymą. Komitetas neturėtų siekti daryti įtakos 3 straipsnio aiškinimui ir taikymui.

---

2 straipsnis

28. Šia nuostata Valstybės dalyvės susitaria leisti inspektuoti bet kurią jų jurisdikcijoje esančią asmenų, kuriems valstybės vardu yra atimta laisvė, laikymo vietą. Neturi reikšmės tai, ar laisvės atėmimas pagrįstas formaliu sprendimu, ar ne.

29. Inspektuojama gali būti bet kokiomis aplinkybėmis. Konvencija galioja ne tik taikos, bet taip pat karo ar kitų kritinių padėčių atvejais. Tačiau Komiteto įgaliojimai dėl leistinų inspektuoti laisvės atėmimo vietų yra ribojami 17 straipsnio 3 dalies nuostatomis (žr. 93 dalį).

30. Galima inspektuoti bet kokias asmenų, kuriems atimta laisvė, laikymo vietas, nepriklausomai nuo priežasčių, dėl kurių yra inspektuojama. Ši Konvencija taikytina toms vietoms, kuriose asmenys laikomi arešte, yra įkalinti nuosprendžiu už padarytą nusikaltimą, yra sulaikyti administracine tvarka, internuoti dėl medicininių priežasčių ar kur viešosios valdžios sprendimu yra laikomi nepilnamečiai. Į šios Konvencijos veikimo sferą taip pat įeina sulaikymas karinės valdžios sprendimu.

31. Vietų, kuriose asmenys laikomi dėl jų psichikos būklės, inspektavimui turi būti kruopščiai pasiruošta ir tinkamai elgiamasi, pavyzdžiui, turi būti atsižvelgiama į inspektavimui atlikti parinktų asmenų kvalifikaciją ir patyrimą bei į inspektavimo būdą. Taipogi pageidautina, kad inspektuodamas Komitetas atsižvelgtų į visas svarbias Ministrų Komiteto Rekomendacijas.

32. Inspektuoti galima tiek privačias, tiek ir viešąsias įstaigas. Kriterijus – laisvės atėmimas, kaip viešosios valdžios sprendimo, rezultatas. Dėl šios priežasties Komitetas gali lankyti tik tuos asmenis, kuriems laisvė yra atimta viešosios valdžios, o ne savo noru besigydančius asmenis. Tačiau šiuo atveju Komitetui turėtų būti suteikiama galimybė įsitikinti, kad iš tikrųjų buvo atsižvelgta į konkretaus paciento pageidavimą.

3 straipsnis

33. Kaip ir minėta bendrosiose pastabose (žr. II ir III skyrius), ši Konvencija kuria netiesioginę prevencinio pobūdžio sistemą. Komiteto paskirtis ne pasmerkti Valstybes už pažeidimus, o bendradarbiauti, stiprinant asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugą. Komiteto ir Valstybių dalyvių ryšiams įvardinti Konvencijos 3 straipsnyje pateikiama bendra nuostata dėl bendradarbiavimo.

34. Bendradarbiavimo principas taikomas visoms Komiteto veiklos stadijoms. Šis principas tiesiogiai siejasi su kai kurioms kitoms Konvencijos nuostatomis, tokioms kaip įtvirtintos 2, 8, 9 ir 10 straipsniuose.

Tikimasi, kad Komitetas naudosis nacionaliniais įvertinimais, kuriuos jam pateiks Valstybės dalyvės, siekdamas padėti įgyvendinti Komitetui savo uždavinius, ypatingai šiam vykdant inspektavimą (žr. 64 ir 65 dalis).

---

4 straipsnis1 dalis

35. Komitetas sudaromas iš tiek narių, kiek yra Valstybių Konvencijos dalyvių. Šią nuostatą inspiravo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 20 straipsnio 1 dalis. .

2 dalis

36. Apie Komiteto narių savybes 2 dalyje teigiama, kad nariai turi būti parinkti iš asmenų, išsiskiriančių aukštomis moralinėmis savybėmis, kompetentingų žmogaus teisių srityje arba turinčių profesinę patirtį tose srityse, kurias reguliuoja ši Konvencija. Visgi nėra nepageidautina griežtai apibrėžti profesines sritis, iš kurių parinktini Komiteto nariai. Savaimė suprantama, kad jiems nebūtina būti teisininkais. Pageidautina, kad Komitetą sudarytų nariai, turintys patyrimo tokiose srityse, kaip kalėjimų administravimas ir įvairios su asmenų, kuriems atimta laisvė, gydymu susijusios medicinos sritys. Tuo būdu Komiteto ir Valstybių dalyvių dialogas bus efektyvesnis, o Komitetui bus lengviau pateikti konkrečius pasiūlymus.

3 dalis

37. Ši nuostata remiasi Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 20 straipsnio paskutiniąja dalimi.

4 dalis

38. Šioje dalyje reikalaujama, kad Komiteto nariai veiktų savo vardu, būtų nepriklausomi ir nešališki, ir sugebėtų efektyviai dirbti Komitete. Atsižvelgiant į tai, tikimasi, jog nebus siūlomi ar išrenkami tokie kandidatai, kuriems gali iškilti interesų konfliktai ar kuriems gali būti sunku atitikti nepriklausomumo, bešališkumo ar tinkamumo kriterijus. Taip pat tikimasi, kad Komiteto narys, konkrečiu atveju galės susidurti su tokio pobūdžio sunkumais, nedalyvaus jokiaje su tokiu atveju susijusioje Komiteto.

5 straipsnis1 dalis

39. Komiteto narių rinkimo procedūra iš esmės atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 21 straipsnyje numatytą Komisijos narių rinkimų procedūrą.

2 dalis

40. Pripažįstama tinkamu tai, kad būtų naudojama ta pati nenumatytų vakancijų (mirties ar atsistatydinimo atvejais) užėmimo tvarka.

---

3 dalis

41. Nustatytas kadencijos terminas yra ketveri metai, o perrenkama gali būti tik vieną kartą.**

42. Šiomis nuostatomis numatomas dalinis Komiteto atnaujinimas kas dveji metai. Šią nuostatą inspiravo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 22 ir 40 straipsnių nuostatos.

6 straipsnis

1 dalis

43. Atsižvelgiant į specifines šioje Konvencijoje numatytas Komiteto funkcijas, nustatoma, kad Komitetas turi posėdžiauti uždareme posėdyje. Ši nuostata papildoma Konvencijos 11 straipsnyje įtvirtintą principą, kad Komiteto surinkta informacija, susijusi su inspektavimu, jo ataskaita ir konsultacijomis su konkrečia Valstybe, yra konfidenciali.

44. Vadovaujantis 10 straipsnio 2 dalies reikalavimais, Komiteto sprendimai priimami dalyvaujančių narių balsų dauguma. Visų Komiteto narių dauguma pripažįstama kvorumu.

2 dalis

45. Šioje dalyje, atsižvelgiant į tarptautinę praktiką, nustatoma, kad Komitetas turi nustatyti savo darbo procedūrinės taisyklės, kurios reglamentuos paprastai tokiose taisyklėse numatomus organizacinius klausimus, įskaitant ir Pirmininko rinkimus.

3 dalis

46. Šios nuostatos, nurodančios, kad Europos Tarybos Generalinis Sekretorius skiria Komiteto Sekretoriatą, remiasi įprasta šios Organizacijos praktika

---

** Pastaba [*CPT sekretoriato, 2002 m.*]:
Įsigaliojus Protokolui Nr. 2, CPT nariai gali būti perrenkami du kartus.

---

7 straipsnis

1 dalis

47. Šioje dalyje nustatoma, kad Komitetas yra atsakingas už Konvencijos 2 straipsnyje numatytų vietų inspektavimą. Taip pat nurodoma, kad Komitetas gali organizuoti tiek periodiškus, tiek ir *ad hoc* patikrinimus.

48. Tam, kad periodiškai patikrinimai būtų efektyvūs, Komitetas turi būtinai atkreipti dėmesį į konkrečioje valstybėje tikrintinų laisvės atėmimo vietų skaičių. Kiek tai įmanoma, Komitetas taip pat turėtų užtikrinti, kad skirtingos Valstybės būtų inspektuojamos lygiaverčiais pagrindais. Be to, atliekant periodiškus tikrinimus, dėl praktinių sumetimų, neturėtų būti sistemingai inspektuojamos visos laisvės atėmimo vietos. Komitetas net gi turėtų teikti tam tikrą pirmenybę *ad hoc* patikrinimams, kurių reikalingumą apsprendžia konkrečios aplinkybės.

49. *Ad hoc* patikrinimų atvejais Komitetas gali savo nuožiūra nuspręsti, kada būtina atlikti patikrinimą ir kokiais pagrindais priimtas toks sprendimas. Todėl, nežiūrint į tai, kad Komitetas neturėtų užsiimti individualių skundų nagrinėjimu (tai reglamentuojama, pavyzdžiui, Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje), jis gali vertinti individualius ar grupinius asmenų pranešimus ir nuspręsti, ar pasinaudoti savo funkcijomis tokių pranešimų pagrindu. Komitetas turi apsisprendimo laisvę ir tais atvejais, kai Valstybė išreiškia savo pageidavimą, kad Komitetas aplankyti jos jurisdikcijoje esančią laisvės atėmimo vietą ir ištirtų tam tikrus pareiškimus bei išsiaiškintų situaciją.

2 dalis

50. Nebūtinai turi inspektuoti pilnos sudėties Komitetas; tikėtina, kad pilnos sudėties Komitetas atliks patikrinimą tik išimtiniais atvejais. Todėl šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinama, kad pagal bendrą taisyklę inspektuoti Komiteto vardu turi ne mažiau kaip du jo nariai. Tačiau išimtiniais atvejais Komitetas gali būti atstovaujamas ir vieno asmens, pavyzdžiui, skubių *ad hoc* patikrinimų atveju, kai galima pasitelkti tik vieną narį.

51. Jei, Komiteto nuomone, yra būtina, jis gali pasitelkti ekspertų ir vertėjų pagalbą. Tuo būdu Komiteto patirtis yra papildoma žiniomis asmenų, turinčių specialų pasirošimą ar patirtį humanitarinėse misijose, medicininį išsilavinimą ar turinčių tam tikros darbo su sulaikytais ar pataisos įstaigose laikomais asmenis, o, kai būtina, ir su jaunais žmonėmis patirties.

52. Organizuodamas patikrinimą Komitetas atsižvelgs tai, jog būtina turėti pakankamai žinių apie konkrečią Šalį ir jos kalbą.

53. Patikrinimui atlikti parinktas Komiteto narys arba nariai turi reikiamus įgalinimus palaikyti ryšius su nacionalinėmis institucijomis. Jie bendrai yra atsakingi už atliekamą inspektavimą ir, jį baigus, Komitetui pateikiamas išvadas.

---

8 straipsnis

54. Šio straipsnio 1 dalyje sąvoka “Komitetas” reiškia visą Komitetą, tuo tarpu kitose straipsnio dalyse (kaip ir 3 bei 9 straipsniuose, 14 straipsnio 3 dalyje ir 17 straipsnio 3 dalyje) sąvoka “Komitetas” apima ir Komiteto vardu patikrinimą atliekančią delegaciją.

1 dalis

55. Ratifikuodamos šią Konvenciją Valstybės dalyvės įsipareigoja leisti lankyti bet kurias esančias jų jurisdikcijoje esančias laisvės atėmimo vietas. Šia nuostata siekiama apibrėžti būdus, kuriais pranešama apie ketinimą inspektuoti. Prieš patikrinimą Komitetas turi pranešti tam tikros Valstybės dalyvės Vyriausybei apie savo ketinimą inspektuoti (palyginimui žr. 15 straipsnį). Po tokio pranešimo Komitetas gali bet kuriuo metu inspektuoti bet kurias Konvencijos 2 straipsnyje numatytas vietas.

Komitetui ir kiekvienai valstybei svarbu susitarti dėl kiekvienam inspektuojančios grupės nariui keliamų reikalavimų bei pranešimo apie kiekvieno inspektuojančios grupės narį būdą.

56. Šia nuostata nenustatomas konkretus laiko tarpas (pavyzdžiui, dvidešimt keturios ar keturiasdešimt aštuonios valandos), kuris turi praeiti nuo pranešimo iki inspektavimo momento. Tačiau gali susidaryti ypatingos situacijos, kurių atveju inspektuojama iš karto po pranešimo. Tačiau paprastai atsižvelgiant į 3 straipsnyje įtvirtintą bendradarbiavimo principą, Komitetas tam tikrai Valstybei turi duoti pakankamai laiko imtis reikiamų priemonių, kad inspektavimas būtų kuo efektyvesnis. Kita vertus, Komitetas turėtų pradėti inspektuoti praėjus deramam laikui nuo pranešimo.

57. Tais atvejais, kai pranešime apie Komiteto ketinimą inspektuoti Valstybę nenurodoma atvykimo data bei vieta, tikimasi, kad Komitetas, vadovaudamasis tuo pačiu bendradarbiavimo principu, praneš Valstybei apie tokias detales vėliau prieš pradėdamas patikrinimą.

58. Pranešime be informacijos apie numatomą patikrinimą turėtų būti nurodomi Komiteto narių vardai ir pavardės, patikrinime dalyvausiantys ekspertai, vertėjai ir kiti lydintys darbuotojai bei Komiteto numatomos inspektuoti laisvės atėmimo vietos. Tačiau inspektuotinių įstaigų nurodymas pranešime, neužkerta kelio Komitetui vizito metu paskelbti apie ketinimą aplankyti ir kitas įstaigas.

59. Be to, tikimasi, jog Komitetas turės omenyje tai, kad griežto saugumo įkalinimo įstaigų inspektavimui gali prireikti kruopštaus paruošimo.

---

2 dalis

60. Atsižvelgiant į specifinį Komiteto atliekamų patikrinimų pobūdį, ši dalis taikoma tiek prieš vizitą, tiek jo metu, tiek po jo. Šioje dalyje numatytas išsamus sąrašas sąlygų, kurias Valstybė turi užtikrinti Komitetui. Tačiau taip pat reikia suprasti, kad Valstybė turėtų suteikti Komitetui ir kitą jo darbui palengvinti reikalingą pagalbą.

61. Punktas (a), interpretuotinas kartu su 2 ir 16 straipsniais, nustato, kad inspektavimo grupės nariams (pagal 14 straipsnio 3 dalį, ir ekspertams bei kitiems pagalbą Komitetui teikiančioms asmenims) netaikytini su atvykimu į Šalį susiję reikalavimai (pavyzdžiui, vizos). Tačiau keliavimo be apribojimų teisė nesuteikia Komitetui bei jo ekspertams laisvės patekti į Valstybės gynybos tikslu lankyti uždraustas vietas (palyginimui 9 straipsnis).

62. Pagal (b) punktą kiekviena Valstybė privalo Komiteto prašymu pateikti jam savo jurisdikcijoje esančių laisvės atėmimo vietų, nurodant įstaigos pobūdį (pataisos įstaiga, policijos įstaiga, ligoninė ir t.t.). Suprantama, kad Valstybė, pateikdama minėtą sąrašą, gali be nuolatinių laisvės atėmimo vietų, t.y. pataisos įstaigų, psichikos sveikatos įstaigų, bendrais bruožais apibūdinti ir tas vietas, kuriose tik kartais gali būti laikomi asmenys, pavyzdžiui, visas policijos įstaigas, kareivines. Taip pat numatyta, kad Komitetas paprašys pateikti išsamų numatomoje inspektuoti tos Valstybės jurisdikcijos teritorijoje esančių laisvės atėmimo vietų sąrašą. Kita vertus, Valstybei nebūtina sudaryti asmenų, kuriems atimta laisvė, sąrašo. Jei dėl tam tikrų priežasčių Komitetas pageidauja gauti informaciją apie tam tikrą asmenį (bei jo ar jos laisvės atėmimo vietą), to galima paprašyti pagal 2 dalies (d) punktą.

63. (c) punktu pabrėžiama Komiteto narių judėjimo, ypač 2 straipsnyje numatytose vietose, laisvė. Tačiau ši nuostata nedraudžia, kad Komitetą lydėtų ir suteiktų pagalbą inspektuojant tikrinamos Valstybės pareigūnas (palyginimui 15 straipsnis). Valstybė gali reikalauti, kad valstybės gynybos tikslais įslaptintose vietose ar vietose, kuriose dėl valstybės saugumo priežasčių yra sustiprinta apsauga, Komitetą lydėtų vyriausiasis pareigūnas. Tačiau tokiam pareigūnui draudžiama dalyvauti privačiuose šio straipsnio 3 dalyje numatytuose pokalbiuose.

64. (d) punktas įpareigoja Valstybes pateikti Komitetui visą turimą informaciją, reikalingą Komiteto uždaviniams įgyvendinti. Galimybė gauti tokią informaciją yra itin svarbi Komitetui. Tuo pačiu pripažįstama, kad Valstybėse dalyvėse gali būti taikomos tam tikros informacijos atskleidimo taisyklės. Todėl Komitetas, siekdamas gauti informaciją iš Valstybės, savo ruožtu, yra įpareigotas atsižvelgti į nacionalinės teisės bei profesinės etikos reikalavimus (t.y. reikalavimai susiję su duomenų apsauga ir medicinine paslaptimi). Tikimasi, kad šioje srityje galintys išskirti sunkumai bus išspręsti abipusio supratimo ir bendradarbiavimo dvasia, kuria pagrįsta ir ši Konvencija.

65. Valstybėms paliekama teisė nuspręsti, kokia forma (pavyzdžiui, dokumentų originalai ar kopijos) suteiktina Komitetui jo reikalaujama informacija.

---

3 dalis

66. Pagal šios dalies nuostatas Komitetas gali apklausti asmenis slaptai. Tokiuose pokalbiuose Komitetas gali pasirinkti savo vertėjus, ir negali būti taikomi jokie laiko apribojimai pokalbiams.

Kalbėdamasis su nesveikos psichikos ligoniais, Komitetas turėtų ypatingai atsižvelgti į apklausiančio asmens ar asmenų skaičiui, jų kvalifikacijai ir kalbiniams sugebėjimams (palyginimui 31 dalis).

69. Savaime suprantama, kad asmuo, kuriam atimta laisvė, neprivalo bendrauti su Komitetu. Tačiau Komitetui turi būti suteikta galimybė įsitikinti, kad tokį sprendimą priėmė pats konkretus asmuo.

4 dalis

68. Šios Konvencijos kūrėjai, asmenimis, su kuriais gali bendrauti Komitetas, laikė asmenų, kuriems atimta laisvė, šeimos narius, teisininkus, gydytojus ir slaugos personalą. Tačiau jokie privatūs asmenys negali būti įpareigojami bendrauti su Komitetu.

69. Visgi ši Komitetui suteikta teisė nesuteikia jam įgalinimų organizuoti oficialų (bylos) nagrinėjimą teisine prasme, su visomis iš to išplaukiančiomis procesinėmis sąlygomis. Pavyzdžiui, niekas negali būti įpareigojamas duoti parodymus prisiekęs.

5 dalis

70. Ši nuostata suteikia Komitetui teisę per patikrinimą daryti tam tikras pastabas. Šia galimybe turėtų būti naudojamosi tik išimtiniais atvejais (pavyzdžiui, kai būtina skubiai pagerinti elgesį su asmenimis, kuriems atimta laisvė). Tai neužkerta Komitetui kelio vėliau parengti 10 straipsnyje numatytą ataskaitą.

---

9 straipsnis

71. Šiuo straipsniu pripažįstama, kad nežiūrint Valstybės pareigos leisti Komitetui inspektuoti, tam tikromis ypatingomis aplinkybėmis gali būti pateisinamas patikrinimo atidėjimas arba Komiteto teisės patekti į konkrečią vietą apribojimas. 1 dalyje išvardinamos ypatingos aplinkybės, kai konkrečiu atveju gali būti taikomi šiame straipsnyje numatyti Komiteto teisę pagrindai:

- nacionalinio saugumo užtikrinimas;
- visuomenės saugumo užtikrinimas, reiškiantis neatidėliotiną būtinybę užkardyti sunkius nusikaltimus;
- neramumai pataisos įstaigose ar kitose vietose, kur laikomi asmenys, kuriems atimta laisvė;
- atvejai, kai atsižvelgiant į pasirinkto asmens sveikatos (tame tarpe ir psichikos) būklę, lankymas tuo metu būtų žalingas (jo) sveikatai;
- būtinybė nepakenkti neatidėliotinai apklausai ir tyrimui, susijusiems su sunkiu nusikaltimu

72. Šalis, norinti pasinaudoti 9 straipsnio nuostatomis, turi nurodyti Komitetui tas svarbias aplinkybes. Vėliau pagal 2 dalies nuostatas Komitetas ir Valstybė turi konsultuotis, siekdami pašalinti Valstybės nurodytas aplinkybes ir jų ryšį su Komiteto pateiktais pasiūlymais pagal 8 straipsnio nuostatas. Komitetas ir Valstybė taipogi privalo (ir tai yra aiškus 3 straipsnyje įtvirtinto bendradarbiavimo principo pavyzdys) siekti sutarti dėl būdų, kuriais Komitetas galėtų greitai ir efektyviai įgyvendinti savo funkcijas. Viena iš šiame straipsnyje numatytų galimybių yra ta, kad jeigu, pavyzdžiui, pateiktas prieštaravimas dėl galimybės aplankyti vietą, kur laikomas asmuo, kuriam yra atimta laisvė, remiasi nacionalinio saugumo užtikrinimu, toks asmuo turi būti perkeliamas į kitą vietą, kur Komitetas turės galimybę jį aplankyti. Šioje dalyje tai pat numatyta, kad tuo atveju, jei kurios nors laivės atėmimo vietos patikrinimas yra atidėtas, Valstybė turi užtikrinti visapusiškos informacijos Komitetui apie toje vietoje laikomus asmenis, kuriems atimta laisvė, pateikimą.

---

10 straipsnis

1 dalis

73. Šiame straipsnyje kalbama apie ataskaitą, kurią Komitetas turi parengti po kiekvieno inspektavimo. Ataskaita grindžiama patikrinimo metu išsiaiškintais faktais bei yra atsižvelgiama į pastabas, kurias galėjo pageidauti pareikšti inspektuota Valstybė. Ataskaitoje taip pat bus pateikiamos Komiteto nuomone būtinos rekomendacijos, susijusios su asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugos gerinimu. Savaiame suprantama, kad konkrečiai Valstybei perduotoje ataskaitoje nebūtinai turi atsispindėti visa inspektavimo metu surinktą informaciją (pavyzdžiui, konkrečių pokalbių užrašai).

2 dalis

74. Kai kuriais šioje dalyje numatytais atvejais, po to kai tam tikra Valstybė turėjo galimybę išreikšti savo poziciją, Komitetas gali nuspręsti padaryti viešą pareiškimą. Ši išimtinė Komitetui suteikta teisė padaryti viešą pareiškimą gali būti realizuojama tais atvejais, kai Valstybė nebendradarbiauja arba atsisako pagerinti situaciją pagal Komiteto rekomendacijas. Toks sprendimas, atsižvelgiant į jo svarbą, gali būti priimtas tik kvalifikuota balsų dauguma. Prieš panaudodamas šią priemonę valstybei atsisakius pagerinti situaciją, Komitetas turėtų visapusiškai atsižvelgti į bet kuriuos tai sąlygojusius sunkumus.

75. Komitetas turi plačius įgalinimus spręsti, kokia informacija skelbtina viešai, tačiau turi tinkamai atsižvelgti į tai, kad perduota slapta informacija nebūtų atskleista. Taip pat turėtų būti atsižvelgta į reikalavimą neatskleisti informacijos, susijusios su vykstančiais tyrimais.

11 straipsnis

1 dalis

76. Šioje dalyje įtvirtinamas Komiteto veiklos slaptumo principas. Sąvoka “Komiteto surinkta informacija” apima: Komiteto pastebėtus faktus, iš išorinių šaltinių gautą informaciją ir paties Komiteto surinktą informaciją.

2 dalis

77. Šios nuostatos nustato, kad konkrečios Valstybės prašymu Komitetas turi paskelbti ataskaitą ir visus konkrečios Valstybės komentarus. Jei ataskaitą publikuoja pati valstybė, ji privalo ją publikuoti ją visa apimtimi.

3 dalis

78. Šioje dalyje numatyta, kad jokie asmeninio pobūdžio informacija negali būti skelbiama be konkretaus asmens sutikimo. Tačiau tai nedraudžia publikuoti tokius duomenis, jei duomenų savininko asmenybė neatskleidžiama arba negali paaiškėti iš konteksto.

---

12 straipsnis

79. Komitetas kiekvienais metais turi pateikia Ministrų Komitetui bendrą ataskaitą apie savo veiklą. Šioje ataskaitoje, kuri bus perduota Asamblėjai ir skelbiama viešai, turėtų būti informacija apie Komiteto struktūrą ir vidaus darbus bei konkrečią veiklą akcentuojant inspektuotas Valstybes. Rengdamas ataskaitą Komitetas turi vadovautis 11 straipsnio nuostatomis dėl kai kurios informacijos ir duomenų slaptumo.

13 straipsnis

80. Pagal šią nuostatą Komiteto nariai, ekspertai ir kiti pagalbą Komitetui teikiantys asmenys privalo laikytis slaptumo net ir pasibaigus jų įgaliojimų laikui. Tai susiję su visais faktais ar informacija, kurią Komiteto nariai ar kiti asmenys galėjo gauti vykdydami savo funkcijas inspektavimo metu arba bet kuriuo kitu momentu.

14 straipsnis

1 dalis

81. Šia nuostata įtvirtinamas principas, kad Komitetui teikiančių pagalbą asmenų vardai ir pavardės turi būti nurodomos 8 straipsnio 1 dalyje nurodytame pranešime apie inspektavimą.

2 dalis

82. Ekspertams galioja tokie patys nepriklausomumo, nešališkumo ir tinkamumo reikalavimai, kaip ir Komiteto nariams (palyginimui 4 straipsnio 4 dalis). Ekspertai vadovaujasi Komiteto instrukcijomis ir veikia jo nurodymu.

3 dalis

83. Šioje dalyje nustatomos sąlygos, kuriomis vadovaudamasi Valstybė gali neleisti tam tikram asmeniui, teikiančiam Komitetui pagalbą, atlikti inspektavimo arba vieno konkretaus inspektavimo jos jurisdikcijoje esančioje laisvės atėmimo vietoje.

84. Šia teise galima pasinaudoti tik išimtiniais atvejais ir kuo anksčiau. Tačiau Valstybė, kuriai pateikiama reikiama informacija, gali atsisakyti leisti inspektuoti tik tokiam asmeniui, kuris, jos nuomone, neatitinka reikalavimų, numatytų šio straipsnio 2 dalyje ar 13 straipsnyje. Toks atvejis galimas, jei konkretus asmuo yra išreiškęs tendencingą (neigiamą) požiūrį tos valstybės atžvilgiu arba esant kitoms aplinkybėms yra pažeidęs slaptumo reikalavimą.

85. Valstybei pareiškus, jog asmuo negali dalyvauti inspektavime, Komitetas gali pasiteirauti apie priežastis; tiek paklausimas, tiek atsakymas turi būti slapti. Tai gali būti Komitetui naudinga skiriant kitus asmenis pagalbai suteikti.

---

86. Jei per inspektavimą Komiteto pasitelktas pagalbai asmuo elgiasi tokiu būdu, kurį konkreti Valstybė traktuoja netinkamu (pavyzdžiui, jei jis daro politinius ar panašius viešus pareiškimus), Valstybė gali paprašyti Komiteto imtis visų, jo manymu, tinkamų priemonių.

15 straipsnis

87. Šiomis nuostatomis, siekiant palengvinti pranešimų, numatytų Konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje, perdavimą, Valstybės įpareigojamos nurodyti Komitetui įstaigas, kurioms turėtų būti perduoti šie pranešimai. Šalis taip pat privalo pranešti Komitetui ryšių tarnybos pareigūno, kurį ji gali paskirti padėti Komitetui įgyvendinti jo užduotis per inspektavimą, vardą ir pavardę.

16 straipsnis

88. Šiame straipsnyje kalbama apie Komiteto, jo narių bei ekspertų privilegijas ir imunitetus. Straipsnį inspiravo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 59 straipsnis bei Bendrojo susitarimo dėl Europos Tarybos privilegijų ir imunitetų Antrasis ir Ketvirtasis protokolai.

17 straipsnis

1 dalis

89. Šioje dalyje numatoma, kad šia Konvencija negalima remtis siekiant pateisinti kitais tarptautiniais dokumentais ar nacionaliniais teisės aktais suteikiamas apsaugos apribojimus. Iš tikrųjų, Konvencija tėra viena iš kelių priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią kankinimams ir sustiprinti asmenų, kuriems atimta laisvė, apsaugą.

90. To, kad nacionalinės institucijos gali būti įgalintos atlikti tam tikrus tyrimus Konvencijos galiojimo sferoje esančiose laisvės atėmimo vietose nepakanka, kad Komitetas nuspręsti neatlikti inspektavimo. Tačiau vadovaudamasis bendradarbiavimo dvasia, kuria turi būti taikoma ši Konvencija, Komitetas prieš priimdamas sprendimą gali susisiekti su minėtomis nacionalinėmis institucijomis (palyginimui 33 ir 34 dalys).

2 dalis

91. Šioje dalyje kalbama apie konkretų šios naujos Konvencijos ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, kurios dalyvėmis yra visos Europos Tarybos Valstybės, santykį, kuris nurodytas ir preambulėje. Šalių įsipareigojimai pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją nėra keičiami. Taip pat nekinta Europos žmogaus teisių Teismui ir Komisijai bei Ministrų Komitetui pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvenciją suteikti įgalinimai. Dėl šios priežasties, gerbdamas nustatytą minėtų organų kompetenciją, šia Konvencija įsteigtas Komiteto veikla nebus susijusi su klausimais, dėl kurių šiuose organuose nagrinėjamos bylos, ir savarankiškai neaiškina Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos Konvencijos nuostatų.

---

92. Konkrečiai kalbant, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 25 straipsnyje numatytos individualios peticijos teisės ypatinga svarba išlieka nesumažėjusi. Todėl neįmanoma, kad prieš asmenį, kurio klausimą nagrinėjo Komitetas, būtų panaudotas argumentas, numatytas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 27 straipsnio 1 dalies b punkte, jam vėliau teikiant skundą Žmogaus teisių Komisijai, kuriame tvirtinama, kad jis yra Konvencijos pažeidimo auka.

3 dalis

93. Pagal 2 straipsnio nuostatas ši Konvencija taikoma tiek taikos, tiek karo atveju. Tačiau tapo aišku, jog būtina atsižvelgti ir į kitus tarptautinius dokumentus, konkrečiai į 1949 metų rugpjūčio 12 dienos Ženevos Konvencijas bei 1977 metų gegužės 8 dienos Protokolus. Ginkluoto (tarptautinio ar ne tarptautinio) konflikto metu pirmenybė teikiama Ženevos Konvencijų taikymui. o tai reiškia, kad inspektuos Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus Komiteto atstovai arba delegatai¹. Tačiau naujasis Komitetas gali vėliau inspektuoti (ypatingai ne tarptautinio ginkluoto konflikto atveju) tam tikras vietas, kurių TRKK neinspektuoja “efektyviai” arba “periodiškai”. Kita vertus ši Konvencijos nuostata neapima TRK Komiteto taikos metu vykdomų sulaikytų asmenų lankymų (Ženevos Konvencijų nereguliuojam sritis) remiantis dvišaliais susitarimais. Tokiai atvejais Komitetas turi, atsižvelgdamas į asmenų, kurie gali būti lankomi padėtį bei statusą, apsispręsti dėl savo pozicijos.

94. Konvencijos kūrėjai nusprendė padaryti nuorodą į Ženevos Konvencijas ne tik dėl specifinės TRKK kompetencijos bei patyrimo, bet ir todėl, kad jo funkcijos ir darbo metodai labai panašūs į naujojo Komiteto. Todėl atrodė būtina tiksliai apibrėžti šių dviejų organų kompetenciją.

18-23 straipsniai

95. Straipsniai, kuriuose išdėstomos baigiamosios Konvencijos nuostatos, atitinka Europos Tarybos Ministrų Komiteto patvirtintą pavyzdį.

Kalbant apie 21 straipsnį, atkreiptinas dėmesys į tai, kad neleidžiama daryti išlygų.

---

¹ Žr. 3-ios Ženevos Konvencijos 126 straipsnį bei 4 Ženevos Konvencijos 143 straipsnį.

Papildomą informaciją galima gauti adresu:

Secretariat of the CPT
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
Prancūzija

Tel.: +33 (0)3 88 41 20 00
Faksas: +33 (0)3 88 41 27 72
El. paštas: cptdoc@coe.int
Svetainė: www.cpt.coe.int

Anglų ir prancūzų kalba: oficialios versijos.
Kitos kalbos: vertimai.

Strasbūras, 1987.XI.26.
Viršelio nuotrauka: © Europos Taryba